

bejdet med at undersøge anvendelsen af fiktion og fiktionskoder i forskellige dokumentarfilm.

Fra: Håndbog i dansk, DLF/Sytime 2015.

Oversigt over fakta- og fiktionskoder i film og tv.

	Fakta	Fiktion
	Afsæt i og forpligtet på virkeligheden.	Opdigtet. Inspireret af, men ikke forpligtet på virkeligheden.
	Faktakode	Fiktionskode
Forholdet til virkeligheden	Tilblivelsesproces og produktionsomstændigheder bliver ofte vist, f.eks. interviewsituation, synlig mikrofon og henvendelser direkte til kamera. Benytter virkelighedens personer og miljøer.	Tilblivelsesproces og produktionsomstændigheder forbliver skjult for at skabe en illusion om virkelighed i fiktionen. Urealistiske og naturstridige hændelser kan forekomme. Benytter skuespillere og kulisser.
Dramaturgi og fremdrift (side 300)	Tilbageholder ikke viden. Journalisten er underlagt begivenhedernes gang. Brug af f.eks. nyhedstrekanter (side 217) eller bølgemodel (side 301).	Tilbageholder viden, skaber suspense (side 302). Brug af f.eks. berettermodel (side 300) eller Plot point model skaber spænding. Brug af Set-up/pay-off (side 302) og Cues skaber spænding.
Fortæller (side 303)	Fortælleren er en "flue på væggen" og gør så lidt opmærksom på sig selv som muligt (observerende dokumentar). Journalisten/tilrettelæggeren kan også træde frem som synlig fortæller/vært og henvende sig direkte til kameraet.	Her oplever vi ofte begivenhederne med én af personernes point of view. Det skaber muligheder for identifikation og indlevelse.
Scenografi	Live-optagelse på stedet.	Alt er arrangeret, foregår evt. i en kulisse.
Kamera-bevægelser (side 295)	Håndholdt kamera	Travelling, kranbilleder, slowmotion og fastmotion.
Billed-komposition (side 294)	Neutrale kompositioner, horisontale linjer.	Diagonale linjer og kælkede linjer. Kan skabe uro og dynamik.

Billed-beskæring (side 293)	Halvtotale eller halvnære billede.	Nærbilleder og ultranære billeder. Kan påvirke seeren følelsesmæssigt.
Perspektiv (side 294)	Normalperspektiv.	Frøperspektiv, fugleperspektiv. Kan give seeren indtryk af henholdsvis underlegenhed og dominans.
Lys (side 296)	High key. Kornede eller utydelige billeder pga. svag lyskilde.	Low key. Kunstig lysætning og bevidst arbejde med lys og skygge. Kan skabe stemninger.
Klipning (side 297)	Kontinuitetsklipning i forhold til tale og blikretning. Montageklipning benyttes til at præsentere et miljø eller et tidsforløb. Kontinuitetsklipning i forhold til årsag.	Metaforisk montageklipning Krydsklipning. Kan benyttes til at skabe spænding. Match cut. Kan skabe symbolske overgange. Jump cut. Kan skabe uro og usikkerhed. Hurtig klipperytme (kan skabe spænding).
Lyd (side 296)	Synkron lyd. fx reallyd og speak.	Asynkron lyd, fx musik og voice over.

Det er vigtigt at afstå fra en helt firkantet forståelse, der siger, at de filmiske virkemidler udelukkende tilhører den ene eller den anden genre. For eksempel er frøperspektivet eller valget af nærbilleder ikke automatisk en fiktionskode. Valget af dette perspektiv og denne beskæring kan være helt bestemt af situationen. Ligeledes tilhører det håndholdte kamera ikke automatisk faktakoden, selv om det skaber en virkelighedseffekt. Brugt som et subjektivt point of view, som det bliver i mange gyser- og spændingsfilm, er det også med til at skabe den identifikation og indlevelse, som kendetegner fiktionen. Det afgørende er, om instruktøren bevidst bruger filmiske virkemidler til at forstærke en betydning i billederne eller lægge en merbetydning ind i dem.

Opgaver til dokumentarfilm

1. Gruppearbejde: Hver gruppe vælger et anslag fra en dokumentarfilm og undersøger (1) hvilket tema, anslaget slår an (2) hvilke fakta- og fiktionskoder, der benyttes i anslaget og (3) hvilken type dokumentarfilm, der er tale om.
2. Gruppearbejde: Se Janus Metz' dokumentarfilm *Armadillo* fra 2011. Analysér filmen ved hjælp af vejledningen til medieanalyse af dokumentarfilm (side 284).